

Bárhogyan is forgatjuk, ezt a történetet az a heroizmus hatja át, amely a 80-as évek közepéig meghatározta a nagy honvédő háborúról beszélő szovjet-orosz műveket, regényeket, filmeket, színdarabokat, amelyek nagy többsége az akkori Magyarországra is eljutott. (Így A csendesek a hajnalok 1972-es filmváltozatát is vetítették a magyar mozik. De színpadra került itthon a történet Ljubimov adaptált változata is. 1972-ben a Mikroszkóp Színpad mutatta be Iglódi István rendezésében, többek között Gera Zoltán, Dőry Virág, Jobba Gabi, Pécsi Ildikó, Kádi Nóra, Monori Lili, Ronyecz Mária szereplésével. Később játszották a darabot Veszprémben, Szegeden, Kassán, 1984-ben Debrecenben, a József Attila Színházban, majd Kaposvárott és Békéscsabán.)

O. Szabó Soma nagy hittel nyúlt ehhez az anyagot, és a színjátszókból a legjobb képességeket hozta ki. Érdekes figurákat, hiteles helyzeteket láttunk. Ezt akkor is el kell ismerni, ha nem tudok megbarátkozni a gondolattal, hogy ezt az alapanyagot játsszák a fiatalok. Magam ugyanis nem nagyon tudok mit kezdeni azzal a problémátlan, iróniamentes pátosszal, amely a szöveget átlengi. (A darab és az előadás egyik jellegzetessége, hogy gyakoriak benne a múlttal számot vető visszaemlékezések. Hiába az érdekes történetek, nem érzem, hogy ezek tényleges emberi problémákat, valódi sorsokat jelenítenének meg.)

Tisztelettel ismerem el a diákok koncentrált, célratörő játékát, a rendezés határozottságát, de magam kevés azonosulási pontot találtam vele. Miközben az is kétségtelen – ezt is kell ismerni, hogy szakmailag nívós előadást láttunk.

De összességében is ez jellemezte a debreceni fesztivált. Bár a választott alapanyagokkal akadtak problémák, a szakmai munka a legtöbb esetben ígéretesnek tűnt. Úgy tűnik, hogy jó kezekben vannak a tehetségük erejét és lehetőségeit próbálgató diákok.

Észak-alföldi Regionális Diákszínjátszó Találkozó, Nyíregyháza 2019. március 29-31.

Zuti Krisztián

Az idei év egyik leghangulatosabb regionális diákszínjátszó találkozója Nyíregyházán került megrendezésre március 29-31. között. Demarcsek Zsuzsa és a VLAMI szervező csapata mert nagyot álmodni, és munkájuknak köszönhetően egy sokáig felejthetetlen hétvége keretében élhették át a színjátszók és a csoportvezetők mindazt, amiért érdemes ma diákszínjátszással foglalkozni.

A fesztivál különlegességét az adta, hogy nem csak előadásokon keresztül találkozhattak egymással a résztvevők, hanem színháztörténeti versenyen, visszajátszáson és plakátbemutaton keresztül is átélhették a színjátszás közösségteremtő erejének nagyszerűségét. Már az improvizációs gyakorlatokkal fűszerezett színháztörténeti verseny is remek hangulatban telt, kiválóan megalapozva a rá következő napok színházi élménydömpingjét, de a csoportok egymás előadásairól készített visszajátszásai és plakátbemutatói tették igazán érzékelhetővé a játszók nyitottságát és tiszteletét társaik munkája iránt, végképp háttérbe szorítva azt a versenyhelyzetet, ami minden hasonló esemény szükséges rosszként emlegetett velejárója szokott lenni.

A Regionális Diákszínjátszó Találkozó hivatalos programja péntek este vette kezdetét a **Színjátszó-Sokk Ördögcsapda** című előadásával. Mielőtt azonban az előadás élményének felidézésébe kezdenék, kell néhány szót írnom erről az egészen különleges csoportról. Nagyon ritkán lehet ugyanis találkozni olyan közösséggel, ahol a színházcsinálás vágya és a közösség iránti elköteleződés egyaránt ilyen magas szinten van jelen. A csoport általunk látott öt(!) előadásában több mint húsz színjátszó vett részt – volt olyan diák, aki mindegyikben játszott – és a szakmai beszélgetéseken egyértelművé vált, hogy a játszók nemcsak a színházat keresik a próbákon, hanem azt az elfogadó közösséget is, ami ott körbeveszi őket. Óriási érdeme ez a csoportvezetőnek, Nagyidai Gergőnek, aki a heti egy próbán igyekszik a heterogén korosztályi összetételű csoport minden tagja számára megfelelő játékélményt nyújtó feladatot adni.

Nyitóelőadásuk is elsősorban ennek a játékélménynek a megéléséről szólt. A Muszty-Dobay szerzőpáros **Ördögcsapda** című darabjának feldolgozása nagyon más lehetőséget nem is igen kínált. A darab középpontjában a hétköznapi család életét megrontani igyekvő ördögtanonc turpisságai állnak, akit végül a gyerekek fékeznek meg, túljárva Zebulon eszén. Az már ebben a produkcióban is kiderült, hogy a játszók magabiztosan, nagy energiával működtették a különböző színpadi helyzeteket, de sajnos a drámai alapanyag nem adott több lehetőséget az önfeledt játéknál. A szereplőknek ugyanis Zebulon hatásának köszönhetően kifordul az élete a

megszokott kerékvágásból, elfojtott vágyaik szerint kezdik élni életüket, szemünk előtt tépve le magukról a mintacsalád hazug álarcát. Mindezt azonban valódi szembenézés és dráma nélkül, csupán a bohózat helyze-
teknek átadva magukat.

A fesztivál következő előadása a **Korányi Frigyes Gimnázium 12.-es osztályának** produkciója volt. Jean Paul Sartre *Zárt tárgyalásának* feldolgozása igényesen kialakított, esztétikai élményt nyújtó térben játszódik. Kevés kérdésünk van azzal kapcsolatban, hogy hová érkeznek a szereplők, hiszen a már említett vizuális ha-
tások, fények, valamint a zene „pokoli” hangulatot teremt, amire csak ráerősít a vendégeket fogadó pincér
sátánista rockerre hasonlító jelmeze. A talán túl korán azonosítható térbe érkeznek a darab három szereplője,
megfejteti a titkot, vajon miért kerültek ők ide, és mi közülük is van egymáshoz? Diákszínjátszóktól ritkán
látható munkát végeznek a szereplők annak érdekében, hogy a franciásan túlírt szöveg felszíne alá merülve
megfejtsék figurájuk valódi motivációit. Az előadás nagy értéke, hogy a játszóknak maximális odaadással végzik
ezt a munkát, nagy érdemük, hogy játékok számos pontján szikraként izzik fel a társalgás felszíne alatti dráma,
de sajnos az előadás nagy részében nem sikerült a pontosan elemzett szöveget működtető motivációkat szín-
padi cselekvés formájában a nézők előtt megmutatni. Mindezek ellenére a háromnapos fesztivál egyik legje-
lentősebb színházi vállalkozását láttuk, aminek értékét csak növelte a rendelkezésre álló próbaidőszak rövidege.

A találkozó első napjának záró előadása a **Színjátszó-Sokk Most** című alkotása volt. Először láthattuk a nagy-
jából teljes csapatot a színpadon. Előadásuk a saját maguk által írt, csalódást középpontba állító szövegekre
épült. A többnyire remek írások sajnos csak ritkán tudtak szituációt teremteni a színpadon, és sokszor megma-
radtak az általános kamasz életérzés igényes irodalmi megfogalmazásának szintjén. Nagyidai Gergő a mono-
logikus helyzetekben igyekezett megtalálni a közösségi játék lehetőségét, hiszen a csoport egésze színpadon
volt a szövegek elhangzásakor. Ezek a játékok az előadás nagy részében az elhangzott szöveg illusztrációiként
funkcionáltak, megjelenítve mindennapi életünk egy-egy helyszínét (hivatal, aluljáró, strand), de csak néha
sikerült a játékkal új kontextust teremteni az elhangzó szöveg köré. Bár ez a hiányosság az előadás egészére
jellemző volt, a szövegek mögött felcsillanó hitelesség, illetve a csoport közösségi jelenléte a diákszínjátszás
klasszikus értékeit mutatták a színpadon.

Az **Alacarte csoport** tagjai közül néhányan visszatértek egykori iskolájukba, hogy ne kelljen felhagyni a szín-
játszással. A színház és a közösség iránti vágy elegendő motiváció volt ahhoz, hogy színpadra vigyék Chow-
niec *Gardénia* című drámáját. Lengyelországban játszódó történet több generáció hölgytagjainak életét,
viszonyait mutatja be a második világháborútól napjainkig. A csoport összetételének kiválóan megfelel ez a
dráma, hiszen bőven ad játéklehetőséget a lányoknak, fiút pedig nem igényel. Mandler Mónika és a csoport
érdeme, hogy gondosan megteremtették a darab realista hangulatát, igazi lengyel miliőt varázsolva a Művész
Stúdió színpadára, és a játszóknak is nagy energiákat mozgósítva igyekeztek megjeleníteni a darab női sorsait.
Talán túlzottan is elkötelezték magukat a lélektani hitelesség mellett, holott a dráma végkifejlete egyértelműen
a lengyel abszurd dráma hagyományait idézi. Nagy kérdés számomra, hogy meg lehet-e teremteni a realista
játékstílus és az abszurd játékmód közötti váltást egy előadásban belül, vagy érdemes következetesnek maradni
ebben a tekintetben a darab színrevitelekor. Az előadás végén ez a gondolat fogalmazódott bennem, ugyanis a
játszóknak által elvégzett munka és a jelenetekben lélektani hitelességgel megteremtett feszültség ellenére is ma-
radt bennem hiányérzet.

A nyíregyházi találkozó egyik legkellemesebb meglepetését a **Korányi 9. D csoportja** jelentette a számomra.
Kilencedikesként bemutatkozni egy fesztiválon súlyos teher, és sokszor elkapkodott vállalkozás lehet, hiszen
talán túl korai még az időpont a közösség számára ahhoz, hogy megmutassa magát. Ezekből az előzetes aggá-
lyokból semmit sem lehetett érezni az *Asszonyállat* című előadásuk alatt. Magabiztos színjátszók voltak
ugyanis színpadon, akik közösségben létezve mutatták fel személyiségüket. Vona Éva és Demarcek Dániel
közös érdeme, hogy a személyiségek üdítő felvillanása mellett a ballada és a néptánc ötvözetéből megszületett
színpadi formát a gyerekek csodálatos természetességgel használták fel arra, hogy elmeséeljék számunkra a
családjának hátat fordító anya tragikus történetét. Igazi színházpedagógiai élmény volt ez az előadás, ami alap-
ján színházi élményekben gazdag négy év várhat a Korányi 9.d osztály tagjaira és tanáraikra.

A **Vasváris Színjátszó Kör #Valahol?#Európában?** előadásnak címe nagyon pontosan előre jelezte mindazt,
amivel találkozunk a produkció befogadása közben. A játszóknak a klasszikus magyar film mai korra hangszerelt
átdolgozását mutatták be. Sajnos a szükséges dramaturgiai munkának csak egy részét sikerült elvégezniük.
Ebben az előadásban is egy gyerekközösséget látunk nagyon hasonló helyzetekben hasonló döntéseket hozni,
mint az eredeti alkotásban. Az alkotók azonban a hashtagek korába helyezték át a történetet anélkül, hogy a
közösségre ható motivációkat átgondolták volna. Az eredeti mű gyerekközössége ugyanis egy felnőttek nélküli
világban, valódi morális útmutatás nélkül próbál közösségként megmaradni, a mai kamaszok pedig egy más-

fajta elvek szerint működő világból próbálnak kitörni vagy lázadni az ellen. A Vasvári Színjátszó Kör színjátszói ugyanazokra a kérdésekre ugyanazokat a válaszokat adják, mint 60 évvel ezelőtti elődjeik, így pedig elmulasztják annak a lehetőségét, hogy róluk szóljon a történet, még akkor is, ha a történet 60 évvel ezelőtt született „valahol Európában”.

A **Korányi 11.d Rómeó és Júlia** adaptációja kapcsán felmerülhet az emberben a kérdés, hogy miért érdemes egy jól ismert klasszikus darab színpadra vitelébe fogni. Vona Éva minden bizonnyal a kiváló játéklehetőségeket látta meg a darabban, és azt, hogy diákjai nagy örömmel fognak részt venni ebben a munkában. Az előadást látva biztos, hogy nem tévedett! Öröm volt látni, ahogy a szereplők nagy energiákat mozgósítva játszanak a klasszikus darabban, saját személyiségük által életre keltve a 400 éves hősöket. A játék lendülete, és a nagyszerű mozgások miatt néha már-már kicsinek is bizonyult a VLAMI Vásárhelyi terme, de a játszó és az előadás dicsérete, hogy a megfelelő pillanatokban a csend feszültségteremtő erejét is nagyszerűen használták a színpadon. A feldolgozás címe – *És Rómeó és Júlia, avagy lehetsz király* – arra a két előadásra utal, melyekhez leginkább kapcsolható az előadás. A szereplők ugyanis – Rudolf Péter és Nagy-Kálózy Eszter előadásához hasonlóan – ki-be bújnak egy-egy szereplő bőréből egy másikéba, Czérna Kornélia révén pedig a zene is fontos szerepet játszik az előadásban, még ha nem is akkorát, mint az Operett Színház színpadán látható musicalben. A zene mindig sokat lendít egy-egy előadáson, így volt ez itt is, a szerepátadások pedig újabb és újabb játéklehetőséghez juttatták a játszókat, igaz ezáltal nehezen volt felépíthető egy-egy szerepív. Összességében azonban egy nagyszerű energiákkal dolgozó, számos pillanatában kiemelkedő alakításokat felvonultató előadást láthattunk.

Diákszínjátszó előadások során gyakran érnek minket jelentős színházi hatások, de az igazán diákszínjátszós pillanatok akkor születnek meg, ha átélhetjük annak a kapcsolatnak az erősségét, ami egy ilyen próbafolyamatban megszületik az alkotók között. Ilyen pillantok sokaságával ajándékozta meg a nézőket A *Tenger egybegyűrve a Nappal* című előadás a **Mi magunk csoport** részéről. Bár Czérna Kornélia álnevet használ, de könnyen megfeythető, hogy nem csak az előadás zenéjét, hanem szöveggönyvét is ő írta, ezek mellett pedig a főszerepet is játszotta, és a társrendező szerepét is betöltötte Vona Éva mellett. Igazi mester-tanítvány viszony ez, és annak is a személyesebb fajtája, mint ahogy az előadás is nagyon személyes hangot megütve beszél a főhős alkotói és kapcsolati válsághelyzetéről. Ebben a személyes hangvételi előadásban talán túl szoros is a viszony a mű és az alkotók között, ami ezáltal vallomásszerű helyzetet teremt a színpadon, amit nézőként átélni megtisztelő és felemelő pillanat, de ahhoz, hogy mi is rákérdezhessünk saját, hasonló helyzetünkre, talán túl személyessé válik az előadás.

A **Korányi 11-12 D. Hol volt, hol nem...** című előadása a fesztivál második napjának méltó lezárása volt. Demarcsek Zsuzsa és Demarcsek Dániel a Korányi 9. D előadásához hasonlóan a néptánc és a ballada ötvözetéből hozta létre az előadás színpadi formanyelvét. A nézőt fogadó impozáns színpadkép nem csak az autentikus mezősi jelmeznek volt köszönhető, hanem a játéktér többszintes elrendezése is sokat ígért a néző számára. A játék az első perctől kezdve magával rántotta a nézőt, aminek erejét nem csak fokozta a néptánc elemekre építő koreográfia, hanem hozzásegítette a játszókat ahhoz, hogy a táncot stilizált játékmódként felhasználva magasabb esztétikai szinten tudják a dráma belső folyamatait kifejezni. A tánc valóban eszközzé vált a szereplők kezében, így a balladai sűrűségű történet minden feszültségét és titkát a táncban is kifejezővé tették a néző számára. A sűrű történet és az összetett, egymással sokszor párhuzamosan futó akciók mozgalmassá tették a színpadi történéseket, de ennek következtében egy-egy fontos történésről lemaradhatott a néző, ha éppen rosszul választotta ki figyelmével a követni kívánt színpadi eseményt. Ezen események megfelelő hangsúlyozásával még intenzívebbé válhat az az élmény, amivel az előadás megajándékozta a nézőjét.

A fesztivál harmadik napján a **Színjátszó-Sokk** csoporttól három előadást is láthattunk, melyek közül az első *Az eastwicketi boszorkányok* adaptációja volt. A mű tartalmához igazodva a korosztályilag heterogén összetételű csoport idősebb tagjai léptek színpadra, de a szerepük és a személyiségük közötti élettapasztalatból adódó differencia még így is jelentősnek bizonyult. A játszó ugyan nagyon tehetségesen és őszintén oldották meg azokat a színészi feladatokat, amelyekhez saját élményeiket, személyiségüket tudták felhasználni, de a darab szűken mérte ezeket a szituációkat. A helyzetek nagy része ugyanis egy tizenéves diákszínjátszó számára távolinak bizonyult, és az ezekkel való azonosulás csak a színpadi akciók végrehajtásának felszínes szintjén volt megoldható. A kevés, ám annál emlékezetesebb hitelesen megélt pillanat azonban arról győzött meg, hogy egy sikeresebb darabválasztás segítségével jelentősebb diákszínjátszói élményben lehetett volna része játszónak és nézőnek egyaránt.

A **Terne Cserhaja csoport** *Se Istenem, se hazám* című előadásában – előző munkáikhoz hasonlóan – a cigány folklór zenei és táncos elemeit igyekeztek ötvözni a prózai színészi munkával. A játszó már korábbi előadásaikban is megmutatták kiváló zenés és táncos előadói képességeiket, idei munkájukban azonban a színészi

kvalitásaikat is magas szinten alkalmazták a színpadon. A játékok nyújtotta nézői élményt segítette a darabválasztás, hiszen a játékok nagyon könnyen tudtak azonosulni Pintér Béla *Parasztoperájának* groteszk elemekre épülő színházi világával. Demarcsek Zsuzsa előző rendezéséhez hasonlóan ez az előadás is gondosan berendezett, izgalmas színpadképpel fogadja a nézőt. Ebben a térben néha párhuzamosan léteznek a játékok, de többnyire egy nagy közösségként vesznek részt az előadásban. Nagy erénye a produkciónak, hogy a háttérben lévő játékok is pontos instrukciók mentén léteznek, ugrásra készen várva azt a pillanatot, amikor a nézők figyelme rájuk fókuszál majd. Nagyszerű karakteralakítások mellett, a főbb szerepet alakító színjátékosok rengeteg hiteles, feszült csöndekkel elbeszéltek sorsot mutatnak meg, fegyelmezett játékkal tartva meg a helyét a humornak és a lírának egyaránt. Az előadás zenehasználatát nem csak azért kiemelkedő, mert megemeli a lírai pillanatokot, hanem azért is, mert rengeteg komikus hatás forrásaként is funkcionál. Összességében az önfeledt játék szabadsága mellett a színpadi hatások fegyelmezett kialakítása járul hozzá ahhoz, hogy egy meghatározó színházi élménnyel gazdagabban távozzon a néző az előadásról.

A **Színjátékos-Sokk** *Balladák* című előadása elsősorban látványvilágának köszönhetően maradt emlékezetes előadás. Nagyidai Gergő az Arany-balladák szövegmondásához hatásos színpadi térformákat kreált, melyeket a játékosok nagy fegyelmel és pontossággal igyekeztek megjeleníteni a színpadon. A látványos akciók, emelések, mozgások nézőre gyakorolt hatása talán önmagában is megállta volna a helyét, de a világítás, a zenehasználat, a fekete ruhában játszó szereplők fehérre sminkelt arca tovább fokozta a vizualitás nyújtotta élményt. Számomra a kevesebb több lett volna, hiszen így kevesebbet kaptunk a játékosokból és többet a színházi effektekből. Sajnos az előadásban felbukkanó szövegek elmondása sokszor kifogott a játékoson, de az sokkal inkább a vállalás nagyságának volt köszönhető, s nem az elvégzett munka bizonyult kevésnek. Ahhoz az összetett színpadi hatásmechanizmushoz, amit ez az előadás megkövetelt, a csoport talán még nem áll készen. A vállalás jogosságát igazolja az a sok szép pillanat, ami megtörtént a színpadon, a produkció legnagyobb értéke azonban az, hogy a csoport minden tagja egyszerre van jelen, létezik összehangoltan a színpadon – ennek a munkának a közösségteremtő ereje vitathatatlan értéke az előadásnak.

A **Zsöllye Színkör** Tasnádi István *Hullám* című drámáját állította színpadra Mendler Mónika rendezésében. A történet szereplői maguk is középiskolás diákok, így talán érthető a darabválasztás. A gimnáziumban megvalósuló pedagógiai folyamat eseményeit bemutató történet diákközösséget ábrázoló jeleneteit a játékosok valóban önazonosan, hitelesen játsszák el, sőt a tanáraikkal való szituációkban is nagy kedvvel tartanak tükröt a pedagógustársadalom ismert típusfiguráinak. Ezek a jelenetek adják az előadás igazi értékeit. A főszereplő tanár által irányított, az eseményeket mozgató demokráciakísérelt döntéshelyzeteinek ábrázolása azonban még tartalmaz kidolgozatlan elemeket. Mindezek mellett az előadás jelentős részében a diákok nagy játékoskedvvel, saját egyéni és közösségi élményeiket megélve léteznek a színpadon, melyek a diákszínjátékosok legfontosabb értékeit jelentik.

A találkozó utolsó előadása a **Színjátékos-Sokk** *Rómeó és Júlia*-adaptációja volt. A produkció érdekes koncepcióból kiindulva kezdte a történetet, de az a dramaturgiai elképzelés, hogy a történet elmesélése a darab utolsó (kripta)jelenete után, egy nyomozás keretében történik meg, inkább távol tartotta a nézőt a színházi élménytől. A dráma szövegei ugyanis egy kihallgatás közben hangoznak el, ahol az éppen tanúskodó szereplő igyekszik pontosan felidézni a történetet. Ennek érdekében nem csak a saját szövegét mondja el, hanem társaiét is, sőt a Shakespeare szövegben szereplő instrukciók is elhangoznak az események minél pontosabb felidézése érdekében. Az asztal mögé ültetett játékosok nehezen boldogulnak a fizikai akcióktól és szenvedélyektől megfosztott játékhelyzetben, és nézőként is távol kerülünk a megszokott shakespeare-i élménytől. A csoport kísérletező ambíciója elismerést érdemlő, de a koncepciójuk színpadra vitele erőteljesebb dramaturgiai munkát, akár a szövegek, jelenetek újraírását is megkívánta volna.

✱

A nyíregyházi diákszínjátékosok találkozó három napja nagyon gazdag és sokféle élményt nyújtott a résztvevőknek. Minden programon érezhető volt a színház szeretete, és ez a közös élmény volt az, ami a fesztivál résztvevőit is közösséggé alakította, a fesztivált pedig szinte észrevétlenül a diákszínjátékosok ünnepévé varázsolta. Kívánom minden diákszínjátékosokkal foglalkozó tanárnak és diáknak, hogy minél több hasonló élményt élhessen át.

✱ ✱ ✱